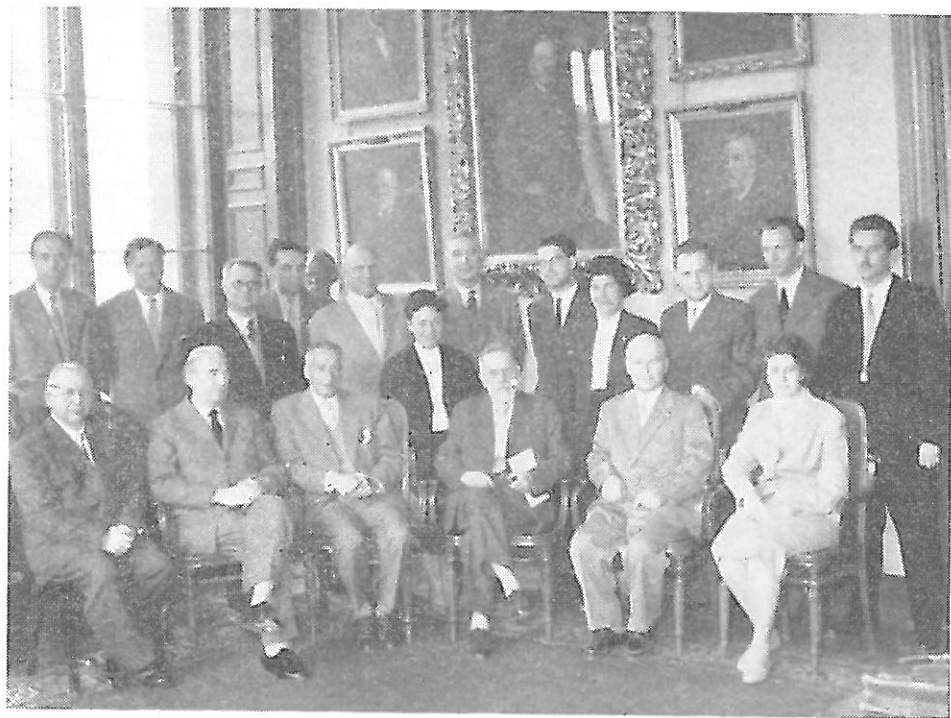

A Budapesten 1960-ban tartott Európa talajtérkép sympozion

Az Európa talajtérkép szerkesztésében résztvevő szakemberek 1960. április 22—26-a között megbeszélésre gyűltek össze a Magyar Tudományos Akadémián, melynek célja az eddig elkészült részlet térképek ismertetése és egyeztetése volt.

Előzménye ennek a sympozionnak az 1959 őszén Moszkvában folytatott megbeszélés volt. A Dokucsajev Intézet által rendezett konferencián a népi demokráciák

talajtérképeit egyeztették, mely alkalommal vendégként megjelentek: A. Muir, az Angol Talajtani Szolgálat vezetője, valamint R. Tavernier, a belga Talajtérképezési Központ igazgatója, mint Nyugat-Európa talajtérképének szerkesztői. Az elhangzott ismertetések és tájékoztatások alapján szükségesnek mutatkozott a két részletben szerkesztésre kerülő Európa talajtérkép munkálatainak összehangolása

1. ábra.

A budapesti Európa talajtérképezési sympozion résztvevői: ülnek, balról jobbra: Rozov, N. N., Mückenhausen, E., van Baren, F. A., Bullenegger Róbert, Tyurin, I. V. és Rudnyeva, E. N. állnak, balról jobbra: Klimes Szmik Andor, Fink, J. Gorbunov, I. N., Máté Ferenc, Tavernier, R., Tóth Jánosné, Osmond, D. A., Gerei László, Lamberger Ilona, Szaboles István, Stefanovits Pál és Szűcs László.

érdekében még egy alkalommal egyeztetni az elkészült anyagot, mielőtt a Nemzetközi Talajtani Társaság Madisonban tartandó kongresszusán bemutatásra kerülne. Ennek az összefoglalónak megrendezését a Magyar Tudományos Akadémia vállalta.

A szimpóziumot április 22-én nyitotta meg Kotlán akadémikus és a kétnapos megbeszélésen az ülések elnöki tisztét Ballenegger Róbert professzor látta el.

A megbeszélésen az alábbi külföldi vendégek vettek részt: Tyurin, I. V. akadémikus, a Dokucsajev Talajtani Intézet igazgatója; van Baren, F. A. professzor, a Nemzetközi Talajtani Társaság főtitkára; a Holland Királyi Trópusi Intézet igazgatója; Osmond, D. A. professzor, az angol Talajszolgálat igazgatója; Tavernier, R. professzor, a belga Talajterképezési Központ igazgatója; Mückenhausen, E. professzor, a bonni egyetem talajtani tanácskének vezetője; Rozov, N. N. professzor, a Dokucsajev Intézet munkatársa; Gorbunov, I. N. professzor, a Dokucsajev Intézet munkatársa; Rudnyeva, N. N. professzor, a Dokucsajev Intézet munkatársa; Fink, J. professzor, az osztrák talajterképezés vezetője; Lieberoth, I. az Eberswalde-i Erdészeti Kutató Intézet osztályvezetője (utóbbi csak a tanulmányút idején kapcsolódott a szimpózium részvételéhez).

Hazai szakembereink közül csak kevesen vettek részt a munkában, mert első sorban a külföldi résztvevőkre hárult az a feladat, hogy a magukkal hozott térkép-anyagot megvitassák és a térkép szerkesztésekor alkalmazott elveket és módszereket ismertessék.

Az új Európa talajterkép tudományos jelentősége igen nagy. Ez hivatott egyeztetni és kiküszöbölni azokat a különbségeket, melyek az egyes országok talajterképei között fennállanak. Ezek egy része abból származik, hogy a talajtani tudomány nem fejlődött egyenlő gyorsan és azonos irányban az egyes országokban. Ennek következtében az osztályozási rendszerek elve, részletessége nem azonos. Sok esetben, a helyi adottságok túlértékeléséből következően, sajátos elnevezéseket vezettek be, melyek eltérnek a szélesebb körben elfogadott nemzetközi meghatározásoktól. Nehéz és nagy munkát igénylő feladat volt tehát a helyi jelenségeket az általánosoktól elválasztani és talán még nehezebb ez utóbbiakat egyértelműen elfogadtatni.

Az előkészítő munka két részletben folyt. A keleti részek talajterképeit a moszkvai Dokucsajev Intézet egyeztetette, míg a nyugati részek összefogása a FAO

megbízásából és ennek a szervezetnek támogatásával történt. Az, hogy a FAO szükségesnek tartotta anyagilag is támogatni a térkép szerkesztését, egyben utal annak gyakorlati hasznára is. Európa gazdasági életének fejlesztése, mind a szocialista tábor országaiban, mind a nyugati gazdasági csoportosulásokban, elengedhetetlenné teszi a tervszerű munkamegosztást. A mezőgazdaság területén, valamint a mezőgazdaságtól függő élelmiszeripari és ipari termelésben csak akkor lehet a helyes tájgazdálkodást bevezetni, ha rendelkezésre állnak a természeti viszonyok értékelési adatai. Többek között ezért készülnek Európa-szerte az éghajlati adatokat feldolgozó klímaatlaszok. A mezőgazdasági termelés tervezésének másik alapvető feltétele a talajviszonyok ismerete. Európa mezőgazdaságának helyes megszervezése, az egyes államok mezőgazdaságának fokozatos átállítása, a természeti viszonyok adta lehetőségek kihasználása, csak a szükséges részletességű talajterkép birtokában valósítható meg. Az egységes talajterkép szerkesztése azonban nem könnyű feladat, mert sok országmint Spanyolország, Portugália, Olaszország, sőt Franciaország még nem is rendelkeznek olyan részletességű adatokkal, amit az Európa-térkép megkíván. De hiányzanak az adatok más országok egy részén is, hiszen kevés állam van olyan kedvező helyzetben mint hazánk, melynek országos talajterképe már 10 évvel ezelőtt befejezést nyert. Mivel az elkészítendő térkép átlagos részletességűt, a legkevésbé feldolgozott rész korlátozza, új, költséges és sok időt igénylő felvételekre pedig már nem volt mód, a nyugati területek talajviszonyainak ábrázolásánál átmeneti megoldást választottak. Nem az egyes talajtípusok elterjedését tüntették fel, mint az a keleti részeknél megvalósítható volt, hanem a talajok társulásait térképezték. Két vagy több talajtípus előfordulása által jellemezhető területeket különítették el, melyeknek éghajlatát és domborzatát, valamint a hasznosítást is megadták. Ezzel tették használhatóvá az egyenlőtlen részletességű adatokat, de ez tette lehetetlenné másrészt, hogy Nyugat-Európa talajterképe a keleti részek térképével összeilleszthető legyen. Mivel a térképek bármelyikének átdolgozására az idő rövidsége miatt már nem volt mód, a megbeszélések célja az azonosítható fogalmak egyeztetése és ezek hasonló színnel és jelzéssel való jelölése volt. Ezen a téren sikerült is megegyezésre jutni.

Hogy a jövőben ehhez hasonló akadály ne merüljön fel Európa egységes talaj-

térképének összeillesztésénél, elhatározták, hogy az elkövetkező talajtani kongresszuson javaslatot terjesztenek elő a következő még részletesebb (1:1 000 000) Európa-talajtérkép munkálatainak megkezdésére. A határozat a nagyobb részletesség mellett előírja, hogy a térkép felvételekor és szerkesztésekor előre megállapított elv szerint kell eljárni és azonos módszereket kell alkalmazni. Ha ez a határozat megvalósul, akkor a nemzetközi talajtani együttműködés új, jelentős szakaszába lépett, melyből minden ország számára csak haszon származhat.

A másik törekvés, mely a megbeszélés résztvevőit jellemezte, egymás gondolatának, kifejezőmódjának megértése volt. Ennek érdekében igen értékes előadások hangzottak el mind a csernoizjom, mind az erdőtalajok jellemzésére vonatkozóan, ami a nemzetközi együttműködést eredményesebbé tette. Számunkra különösen két előadás volt értékes. Ezek egyike I. V. Tyurin akadémikus csernoizjom talajokról tartott ismertetője, melyben a szovjet talajtan álláspontját ismertette a talajokra vonatkozóan. Igazolást nyert ugyanis az a megállapításunk, hogy hazánk mezőszégi talajai a Duna-völgy csernoizjom-képződményeihez tartoznak. Az új térképen a román és bolgár, valamint jugoszláv területen található hasonló talajokkal együtt, önálló csernoizjom talajtípusként szerepelnek és nem mint a múltban, gesztenyebarna vagy degradált csernoizjom talajként.

R. Tavernier professzornak a belga talajterképezési központ igazgatójának az erdőtalajokról tartott előadása segített bennünket abban, hogy hazai barna erdőtalajainkat beillesztük a nemzetközi viszonylatban is nagy átalakulásban levő osztályozási rendszerbe. Nemcsak az előadás, hanem a tanulmányúton bemutatott talajszelvényeknél elhangzott viták is azt bizonyították, hogy a talajtípusunk sajátos tulajdonságokkal rendelkezik, melyek révén hasonlóságot mutat a kelet felé szomszédos dombvidékek talajaival, valamint az osztrák, német és franciaországi erdőtalajokkal. Ugyanakkor bizonyos vonatkozásokban el is tér azoktól, ami a Kárpát-medence éghajlati jellegéből és hazánk földtörténeti múltjából következik.

Még eredményesebbek voltak azok a véleményeserek, melyek a megbeszélések utáni intézetlátogatások alkalmával, valamint a tanulmányutakon folytak le. Itt közvetlen beszélgetés formájában volt módunk hallani Európa egyes szakembereinek véleményét a magyar talajtan mai

eredményeiről és helyzetéről. Van Baren professzor, a Nemzetközi Talajtani Társaság főtitkára megtekintve a hazánkról készült térképeket, megállapította, hogy nincs Európának még egy országa, melyben a talajviszonyokra vonatkozó adatok oly sokoldalúan és részletesen lennének feldolgozva. Amikor elismerését fejezte ki a magyar talajtani kutatások eredményei felett, hangoztatta azt a véleményét, hogy ez csak több generáció folyamatos munkájának gyümölcse lehet, mely a nemzetközi talajtani tudomány szempontjából is nagy értéket jelent.

A beszélgetések során felvetődtek a kisléptékű, közvetlen üzemi célokat szolgáló talajterképek elkészítésének elvi és módszertani kérdései. Mint ismeretes, a Szovjetunióban mindezek a térképek szigorúan genetikus alapokon készülnek és a genetikus talajterképnek mintegy kiegészítéseként szerepelnek a különböző célokkal készített kartogramok, melyek a közvetlen útmutatásokat tartalmazzák a talajművelés, trágyázás, talajjavítás és talajvédelem kérdéseiben. Nyugat-Európa szakemberei ugyanakkor arról tájékoztattak minket, hogy ott csak olyan térképek elkészítésére adnak megbízást, melyek a közvetlen gyakorlati útmutatásokon kívül mást nem tartalmaznak. Mezőgazdáikat, mint mondták, nem érdekli a „miért” és a „hogyan”, hanem csak a „mit”. E kérdésben közösen elfogadott álláspont szerint leghelyesebb, ha a tudományos megalapozott, genetikus elvek alapján felvételezett térképekből vonják le a gyakorlati következtetéseket és ezeket külön is összefoglalják kartogramok, útmutatók alakjában. Csak a természeti viszonyok átfogó, tudományos feltárása útján lehet félreérthetetlen, megbízható gyakorlati útmutatást adni, míg az egyes talajjellemzők önmagukban való, csak egy kiragadott szempont alapján történő elbírálása sokszor helytelen következtetésekre vezethet.

A Budapesten tartott ülések után tett tanulmányúton már több hazai szakemberünk vehetett részt, és így mód nyílt a személyes kapcsolatok kiépítésére és a kérdések helyszínen való közvetlen megvitatására.

A magyar talajtan számára igen nagy segítséget jelentett az a tapasztalat, melyet a tanulmányútak alkalmával szerezhattunk. A megbeszélések után egy két-napos körúton bemutattuk Veszprém Zala és Somogy löszvidékeinek erdőtalajait. A külföldi vendégek a szelvények és a bemutatott adatok alapján igazolták megállapításainkat, mely szerint a bemutatott

talajszelvények megfelelnek a Nyugat-Európában sol brun lessivének nevezett talajoknak, és ezzel az Európa-talajtérkép számára hazánkról rajzolt kép helyes-ségét.

A megbeszélések és tanulmányutak befejeztével vendégeink annak az egy-öntetű véleménynek adtak kifejezést, hogy hazánkban igen eredményesen töltötték idejüket. Az intézeteinkben folyó kutató-munka és a gyakorlatot közvetlenül szolgáló talajvizsgálat szintje kiállta a tudományszerület legnagyobb szakértőinek bírálatát. A megbeszélések azonban más tanulsággal is szolgáltak, mégpedig azzal, hogy nemzetközi szinten is élenjáró eredményeink külföldön nem ismertek. Ez

annak a következménye, hogy kevés közleményünk jelenik meg valamely világnyelven. Ezen a helyzeten helyes lenne mielőbb változtatni.

Végezetül, Tyurin akadémikus szavait ismételve, a magyar talajtan ismét azt a szerepet vállalta, amelyet az 1909-ben Budapesten tartott Első Agrogeológiai Konferencia alkalmával; kelet és nyugat szakembereit összehozni, lehetőséget adni a baráti légkörben folytatott vélemény-cserének, segíteni a nemzetközi talajtani tudomány fejlődését. A megbeszélések befejezése után most már az az érzésünk, hogy ennek a szerepnek eleget tettünk,

STEFANOVITS PÁL

Érkezett: 1960. december 8.